

Un tainic zeu domesticit...

Cu gândul de a desfășura pe parcursul mai multor episoade cam tot ce știm despre albine și despre apicultură în general, un teritoriu științific vast care încă mai are multe taine de dezlegat, am apelat la mai multe surse, în ideea de a extrage cele mai semnificative pasaje. Și iată ce am descoperit. Pe cele mai vechi documente scrise care se cunosc, tablele de argilă ale culturii mesopotamiene, care datează din anii 2700 î.C., există pasaje care citează mierea ca medicament. Aproximativ 1000 de ani mai târziu, în Egipt circula papyrusul "lui Ebers", una dintre sursele cele mai importante pentru cunoașterea câtorva taine ale medicinei egiptene, care citează și ele mierea și ceara de albine ca medicamente. În civilizația Indu apar, de asemenea, mierea și ceara folosite în compoziția produselor destinate vindecării bolnavilor, descoperirea mierii atribuindu-se Azwin-ilor, zeii Soarelui. Foarte interesant este faptul că pe Krishna și Vishnu textele îi numesc frecvent Madhumaskha, numiri derivate de la termenul *albină* - poate ca o referire la hărnicia și la ordinea care îi caracterizează pe acești doi zei. O luăm spre mitologia greacă. Ea admite că Jupiter a fost hrănit de albinele de pe muntele Ida, care au elaborat mierea în acest scop. Mitologia nordică leagă mierea de zeul Odin. Cu ea se prepară o băutură care are virtutea de a transforma în poet pe orice muritor care ar fi băut-o – poate o reprezentare a dulceții poeziei. Altă sursă spune că încă nu dispunem de date certe în legătură cu albinele și originea lor. O legendă grecească atribuie creșterea albinelor lui Aristeu, regele Arcadiei, care i-a învățat pe supușii săi cum să păstreze roii. Aristeu, păstor de turme și îngrijitor de albine, ar fi, în mitologie, fiul lui Apollo și al Cirenei.

Virgiliu, într-una din *Georgicele* sale, menționează că cea mai bună metodă pentru a obține un roi era sacrificarea unui taur tânăr, închiderea lui într-o cabană și lăsarea leșului să intre în putrefacție. "*În primăvara următoare – spune el – se vor naște de aici viermi care nu vor întârzia să se transforme în albine*". Această "credință" este amintită și de un relief de pe mormântul lui Chelderic, rege al francilor în secolul al V-lea, unde sunt sculptate trei sute de albine înconjurând capul unui taur. Se remarcă astfel un obicei comun al mai multor popoare. Fără a putea preciza când apare acest obicei, anumite popoare din Orient și Orientul Mijlociu obișnuiau să instaleze stupi pe mormintele acelor personaje care s-au distins în timpul vieții prin curaj. Unii istorici din secolul trecut au afirmat că numai în locurile unde se află înmormântate anumite persoane cuibăresc albinele. Dacă defuncții avuseseră și legături cu medicina, istoricii atribuiau mierii din fagurii din zona mormintelor o excepțională virtute curativă. Așezarea fagurilor pe morminte avea drept tâlc faptul că albinele erau puse să păzească mormântul de dușmani sau de jafuri, cu același zel cu care își îngrijeau fagurele și matca, întreg roiul atacând pe oricine îndrăznește să se apropie. Alții cred că, astfel, i se asigura hrana celui plecat în lumea dreptilor. Mai frecvent li se atribuie albinelor simbolul nemuririi, ele fiind considerate spirite, sau vânturi, care-și schimbă locul, dar niciodată nu mor; iar învățămintele din timpul vieții celor îngropați se vor perpetua în memoria urmașilor.

Cele mai vechi date științifice despre albine și produsele lor sunt oferite de părintele zoologiei, Aristotel, în *Istoria Animalelor*. În cele șase cărți ale operei sale, descrie viața diferitelor specii ale albinei, felul în care se reproduc.

Albinele au recoltat și au depozitat mierea cu mult timp înainte de apariția omului pe pământ – zice o altă sursă. Primele urme istorice legate de recoltarea mierii de către om datează din neolitic sau de la finele pleistocenului, adică de aproximativ 12.000 de ani, și sunt atestate de o pictură rupestră descoperită în anul 1921, în peștera Păianjenului, de lângă Valencia, în Spania. Este aici descrisă practică primitivă de recoltare a mierii cu un băț de pe care se scurge mierea într-un recipient. Această practică se mai folosește și în zilele noastre, dar într-o manieră ceva mai evoluată, în Botswana și în Nepal.

În Grecia și în Roma antică însă, apicultura era cunoscută foarte bine – spune o altă sursă. Sclavul însărcinat cu această activitate era numit "apiarus" la romani și "mellitorus" la greci. Atunci, stupii se recoltau prin afumare, apoi fagurii se tăiau, fără a fi, însă, luați în întregime. Albinelor le mai rămâneau, astfel, provizii. Pentru tăierea și răzuirea cerii, apicultorul acelor timpuri utiliza cuțite speciale din fier forjat, practic idenice cu instrumentele utilizate încă și astăzi. Mierea era apoi filtrată și lăsată în repaus, câteva zile pentru a permite ridicarea la suprafață a impurităților, după care era depozitată în amfore.

Secolele următoare nu au antrenat o revoluție majoră în tehnicile apicole: metodele au fost chiar mai rudimentare și mai crude, de vreme ce în această perioadă se practica recoltarea totală a mierii și distrugerea coloniilor de albine prin înecare sau asfixiere.

Din rândurile celor care s-au înscris "în prima linie de descoperiri și preocupări" în albinărit, încă din timpuri străvechi se desprind geții. În lucrarea *Anabassis*, Xenofon (430-355 î.C.) scrie: "*Hrana geților consta, în primul rând, din miere, legume, lapte simplu sau preparat și foarte puțină carne, căci credința în Zamolxes îi oprea*". Puțin mai târziu, împlinind spusele lui Xenofon, Dimitrie Cantemir aduce completări în *Descrierea Moldovei*, scrisă în 1714. Fiind ales membru al Academiei din Berlin, el primește însărcinarea acesteia de a scrie o carte despre țara sa, pe care el o redactează în latină. Tradusă apoi în germană și rusă, această carte devine sursă de informație pentru toată Europa. "*La ce a scris, n-a putut sau n-a vrut să scrie*" atunci Cantemir, ne rămâne nouă să adăugăm "*despre ceea ce ar fi trebuit să facem în condițiile actuale...*" – mai spune același istoriograf. Iată și un fragment din "*Capitolul al VII-lea – Despre animale sălbatice și domestice*" a operei sus menționate: "*Voi spune ceva cât de cât despre albine, fiindcă eu am băgat de seamă că îndeletnicirea albinăritului nu este neplăcută și poate că nici nu o știe toată lumea. Locuitorii țării trag mari foloase de pe urma lor: toate câmpurile sunt pline de flori dintre cele mai frumoase și cele mai plăcute, iar pădurile le dau neconținut hrană îndestulătoare ca să-și strângă ceara și mierea. Aceștia ar avea foloase și mai mari de pe urma lor, dacă li s-ar îngădui să păstreze toate roiurile care roiesc în fiecare an. Dar pravila țării îi oprește să aibă stupi mai mulți decât pământul fiecăruia, pentru ca înmulțirea albinelor la unul să nu păgubească pe vecini. În afară de faguri de miere și ceară obișnuită, albinele din Moldova mai fac și o anumită ceară, cu miros foarte puternic și de o culoare negricioasă, nu pentru păstrarea mierii înlăuntrul, ci împotriva luminii soarelui. De aceea prisăcarii care prind un roi nou cu regina lui, îl așază într-un stup în care fac găuri și creștături în locuri diferite. Albinele mai înainte de a se apuca de altceva, astupă găurile și creștăturile cu ceara neagră de care am pomenit mai sus, fiindcă ele nu pot lucra decât pe întuneric, și abia după aceea se apucă de lucru. Ceara aceasta, împreună cu mierea o scot prisăcarii la vremea hotărâtă; fiindcă are un miros aproape ca de ambră și ține la razele soarelui, ei o vând cu atât mai scump. S-a băgat de seamă că roiurile de albine care se află prea aproape unele de altele, când se întâlnesc în văzduh, încep o bătălie aprigă, care nu încetează până când una sau alta din părți nu-i ia la goană, înfrântă. Partea biruitoare nu mai adună de aici înainte mierea florilor; ci se duce în fiecare zi la fagurii învinșilor și la mierea adunată, pe care aceștia nu o pot apăra. Când prisăcarii bagă de seamă că albinele lor lucrează fără spor, le stropesc pe câte le găsesc în stupi cu var stins în apă. A doua zi se duc la vecinul pe albinele căruia au prepus, îi arată petele albe și-l pun să le împlinească paguba cășunată*".

Dar, vorba lui Miron Costin: lucrurile care se spun repede, se petrec... încet. Așa, că vom continua săptămâna viitoare.